

Ja-siden tok første stikk

Ja-siden i norsk Europa-debatt tok første stikk: Sent i går kveld vedtok Stortinget EØS-avtalen med 130 mot 35 stemmer.

ASLAK BONDE HILDE HARBO TOM A. KOLSTAD (foto)

Mens EØS-tilhengerne kunne feire, slikket motstanderne sårene. Nå gjenstår det endelige slaget - det som står om norsk EF-medlemskap. Men en strålende fornøyd statsminister Gro Harlem Brundtland lot seg ikke løke til allerede i går å bruke EØS-seieren som brekkstang i EF-kampen. Hun hentet frem det gamle slagordet om at EØS er en selvstendig avtale som står på egne ben. Statsministeren ville ikke provosere EF-motstanderne i Kr.F. som var med på å redde EØS-avtalen ved å bekrefte at gårdsdagens vedtak bare er et skritt på veien til fullt medlemskap.

Det er en lykke for land og folk at vi fikk dette vedtaket. Det har vært en lang kamp og litt av et slit for mange over flere år. Men det skjedde aldri at jeg mistet troen på at det skulle gå, sa statsministeren. EØS-motstandernes anfører, Anne Enger Lahnstein, hadde dette budskapet til sine forbundsfeller: - Selv om vi ikke klarte det denne gang, er det ingen grunn til å gi opp. Nye EF-direktiver kommer på løpende bånd, og kampen fortsetter. Jeg er overbevist om at vi vinner til slutt!

Høytidsstemning

Det var høytidsstemning i Stortinget da den mest omfattende avtale i landets historie skulle voteres over sent i går kveld etter to dagers maraton-debatt. Hver representant ble ropt opp og avga sin stemme muntlig. Avtalen fikk som ventet det nødvendige tre fjerdedels flertall mot stemmene fra SV, Senterpartiet og syv avhoppere fra Ap, Kr.f. og Fr.p.

Norsk tilslutning til EØS innebærer avståelse av suverenitet. Derfor ble Grunnlovens paragraf 93 berørt som for første gang siden den ble vedtatt i 1962.

Debattens innspurt var preget av en tøff konfrontasjon mellom Fr.p. og Sp. Carl I. Hagen sa at Senterpartiet hadde klart å gjøre frihet til et skjellsord. Det ville ikke Johan J. Jakobsen la stå uimotsagt.

Vi har et annet frihetsbegrep enn Fr.p. Det Fr.p. ønsker er frihet for kapitalen og de ressurssterke. Vi ønsker ikke en frihet som går på andres bekostning. Fr.p.s nestformann fulgte opp med å si at det ikke går an å leve av noen av de verdier Sp. sier går tapt ved EØS-avtalen - hverken nasjonal selvråde rett eller konsesjonsloven. Pål Atle Skjervengen fullbragte frontalangrepet med å si at Sp.s svar på EF's fire friheter er fri bevegelse av fordommer, offentlig overforbruk, reguleringer og kapital ut av Norge.

Plattheter

SVs Paul Chaffey kom med et hardt utfall mot utenrikskomiteens leder Gunnar Skaug, som kalte nei-sidens argumentasjon for populistiske plattheter. Han mente dette var et lavmål i debatten, men roste samtidig statsministeren som han mente åpent for dialog og en mer åpen holdning i sitt innlegg.

Anders Aune ble så provosert av EØS-motstandernes oppfordring til kamp også etter at avtalen var vedtatt, at han stilte et alvorlig spørsmål om disse representantenes ansvarighet.

Det er ikke i tråd med demokratiet å fortsette å sette krokfot på alle elementer i et vedtak som allerede er fattet, sa han mens Brundtland nikket energisk.

Nei-siden hamret til siste slutt løs på de sider ved avtalen som det fortsatt er knyttet usikkerhet til, deriblant spørsmålet om såkalt sosial dumping. Det vil si at utenlandske arbeidstagere kan komme hit og utkonkurrere norsk arbeidskraft

på lønn og arbeidsvilkår. Kommunalminister Gunnar Berge forsøkte å dempe denne usikkerheten ved å henvise til at Regjeringen nå arbeider med et lovfor-slag som setter forbud mot slik dumping. Norske tariff-avtaler skal kunne gjøres gjeldende også for utenlandske arbeidstagere som er her på korttidsoppdrag.

Vetoret

Norges reelle muligheter for å bruke den vetoetten som er nedfelt i EØS-avtalen, ble også berørt. SVs Paul Chaffey spurte handelsministeren om sannsynligheten for at vetoet vil bli brukt.

Både de andre EFTA-landene og EF vil vel presse Norge til ikke å bruke veto, ettersom det undergraver hele avtalen. Dessuten må det jo bli vanskelig for EF-tilhengere å gå inn for å bruke veto. Da kommer de jo i en situasjon der de ønsker å komme inn i en organisasjon som fører en politikk som de tidligere har nedlagt veto imot?

Det er ikke noe dramatisk i det å si nei i EØS. EF-samarbeidets historie er full av eksempler på at tunge land har sagt nei i avgjørende situasjoner, svarte Bjørn Tore Godal.

Ap.s Jan Elvheim ga uttrykk for den tvil en del lav EF-motstandere har hatt i forhold til EØS-avtalen.

Jeg vil gjerne sett den representant i hvitoyet som med hånden åp hjertet kan si at det valget man gjør er det eneste rette. Men også han stemte ja, og mente det riktigste er å vurdere avtalen slik den foreligger, og ikke ut fra forslag til regler som er til behandling.

Hans partifelle og meningsfelle i EF-saken, Inge Staldvik, hadde en helt annen konklusjon. Han sa at stortingsflertallet i suveren forakt for folkevilljen sluttet seg til en avtale som vil flytte makt ut fra folkevalgte forsamlinger og inn i styrerommene til de fler-nasjonale selskapene.

Og i mørket utenfor Stortinget ga de siste demonstrantene ham sin tilslutning med sine siste rester av stemmekraft.

VINNERNE: Dagens store seierherre, statsminister Gro Harlem Brundtland, fikk en gratulasjonsklem av Høyres Annelise Høegh da vedtaket var gjort. Kr.F.s Kåre Gjønnes kunne også puste lettet ut.

LANDET RUNDT

64-årig kvinne frifunnet for heroinsmugling

Den 64 år gamle kvinnen som sto tiltalt for uakt-som innførsel av halvannet kilo heroin, ble blankt frifunnet i Eidsivating lagmannsrett i går. De to thailenderne som utnyttet henne som kurér uten at hun visste noe, ble begge kjent skyldige i å ha innført 2,5 kilo heroin fra Thailand til Norge. To nordmenn i 20-årene ble funnet skyldige i å ha omsatt mesteparten av stoffet. Jurymen brukte vel tre timer på å avgjøre skyldsspørsmålet. Dom i saken faller trolig mandag ettermiddag.

Funksjonshemmede tapte sak i Skien

Syv sterkt funksjonshemmede elever i den videregående skolen i Skien tapte rettsaken de anla mot Telemark fylkeskommune med krav om et nytt skoleår til erstatning for skoleåret 1989/90, som de mente var mangelfullt. Skien og Forsgrunn byrett har frifunnet fylkeskommunen. De funksjonshemmede som anla saken må også betale saksomkostninger. De anker trolig. (NTB)

Regjeringen gir 20 millioner til TV-aksjon

Regjeringen vil gi en gave på 20 millioner kroner til TV-aksjonen 1992 - NRKs innsamlingsaksjon 8. november for psykiatrisk forskning, og foreslår at Stortinget bevilger beløpet på årets statsbudsjett. Midlene som kommer inn ved innsamlingsaksjonen skal brukes til forskning, opplysningsarbeid og konkrete tiltak mot psykiske lidelser. Regjeringen peker på at slike lidelser er en av 90-årenes store folkesykdommer. (NTB)

Mer egenkapital til næringslivet

Regjeringen foreslår å endre loven om Kommunalbanken slik at to milliarder kroner fra bankens reserveløp kan overføres til den egenkapitalordning i det nye Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Fondet kan bruke midlene til investeringer i aksjer i små og mellomstore bedrifter for å bedre kapitaltilførselen til næringslivet i distriktene. SND vil bli opprettet fra 1. januar 1993 og skal erstatte Distriktenes utbyggingsfond, Industribanken, Industrifondet og Småbedriftsfondet. (NTB)

Mann døde etter båthvelt i Finnmark

En mann i 40-årsalderen omkom etter at båten han var om bord i, veit ut for Grense Jakobselv fredag formiddag. En annen person som var om bord, kom fra ulykken med livet i behold. De to var ute i en åpen fritidsbåt da de ble tatt av en brottsjø ved 13-tiden. Mannen som overlevde, klarte å ta seg opp på kjølen på båten. Etter flere timer drev båten i land, slik at han fikk varslet folk. Mannen som omkom, prøvde å svømme til land. Letemannskaper fant ham fredag kveld død i strandkanten, får NTB opplyst ved politikammeret i Sør-Varanger. Politiet vet ikke om mannen druknet og senere ble skylt i land, eller om han døde av utmat-telse etter svømmeturen.

Se opp for glatte veier i helgen!

Gårsdagen var en sorgens dag for mange bilere på Østlandet. Nysne skapte såpeglatte veier, og svært mange bilister havnet i grafta eller i autovernet, eller kjørte av veien. De færreste hadde lagt om til vinterdekk. Alt tyder på at det i helgen blir minst like glatt over store deler av landet. Meteorologisk institutt på Blindern melder om lave temperaturer og sne- og slapsbygger. - Det kan bli mange veldig glatte veier, og folk gjør lurt om de lar bilen stå, eller legger om, sier vakthavende meteorolog Bjørn Røsting. Nordland og Trøndelag er de fylker som har de beste utsikter til å unngå vinterføre i helgen. Meteorologen melder om opphold og til dels pent vær. Resten av Nord-Norge og Sør- og Vest-Norge får vinterlige forhold. Kjør forsiktig!

- Hundrevis kan miste jobben

ASLAK BONDE

Samme dag som EØS ble godkjent, spådde Nora nye konsekvenser av avtalen: Flere hundre arbeidsplasser kan i verste fall gå tapt. - Dette kom som lyn fra klar himmel på oss, sier administrerende direktør Bent Fuglesang i Nora. - Vi hadde et seminar sist mandag med delttagelse fra norske myndigheter. Da var det ingen som sa noe. På torsdag ble vi klar over at EF har stilt en rekke

krav som kan føre til at pizza-, syltetøy- og ferdiggretproduksjonen her i landet blir nedlagt. Saken dreier seg om den delen av EØS-avtalen som regulerer salg av ferdigvarer med landbruksprodukter som råvare. I prinsippet er det frihandel for alle varer i EØS-området. Forskjellig landbrukspolitikk i Norge og EF fører imidlertid til at råvarene for varer som pizza, syltetøy, potetmos og ferdigretter blir dyrere i Norge enn i EF-land. «Råvarepris-utjevnings-

ordningen», som er nedfelt i EØS-avtalen, skal sørge for at norske produkter ikke blir utkonkurrert på grunn av høyere råvarepriser. Utenlandske ferdigprodukter får rett og slett en toll som tilsvare forskjellen i råvarepris mellom Norge og EF.

Nå viser det seg at EF ikke uten videre godtar denne ordningen. Næringspolitisk sjef Leif Forsell i Norges Bondelag hevder at Norge er alene om å forsvare ordningen.

Statssekretærene Jon Ivar Nalsund i Utenriksdepartementet og Ottar Befring i Landbruksdepartementet er vage når Aftenposten spør om forhandlings-situasjonen: - Vi har ikke gitt opp denne saken, men jeg kan ikke opplyse noe om posisjonene når vi forhandler, sier Nalsund. Han mener det er altfor dramatisk å tro at EF skal få viljen sin, og han er «veldig overrasket» over at Nora svartmåler situasjonen. Noe av det som gjør at

denne saken vekker oppsikt, er at den ikke er blitt kjent før nå. Handelsminister Godal sendte et brev til Stortinget i september, der det sto at tekniske forhandlinger om råvarepris-utjevnings-ordning ikke var blitt avsluttet innen avtalt tid. Han redegjorde for at partene var enige både om beregningsmetoder og om hvilke råvarer som skulle omfattes av ordningen. Han skrev også at de «samlede konsekvenser vil være begrenset».

SKREMT: EF har stilt en rekke krav til matvareproduksjon, og NORAs administrerende direktør Bent Fuglesang frykter at hundrevis av arbeidsplasser kan gå tapt.

KOMMENTAR

EØS — hverken himmel eller helvete

Etter to dagers debatt sa Stortinget i går kveld ja til EØS-avtalen. Nordmenn som våkner opp i dag, lurer kanskje på om livet etter 1. januar 1993 blir radikalt annerledes når avtalen skal settes ut i livet. Det skulle man kanskje tro etter to fulle dager med EØS-debatt i Stortinget og etter argumentasjonen der. Men det dumme med slike ja- og nei-debatter er at de gjør vold på virkeligheten. Ikke det at denne stortingsdebatten har vært verre enn andre. Snarere tvert i mot. Men tendensen både på ja- og nei-siden til å forsterke alle de faktorer som måtte tale for sitt syn, har ført til en polarisering som kan forvirre den mest sannhetssøkende. EØS er hverken himmel eller helvete. Det betyr at

den ikke er så bra som de mest ihuga tilhengerne hevder, den er heller ikke en ny form for dødelig pestilens, som enkelte motstandere har villet gjøre den til. For å ta tilhengerne først: Regjeringen, Ap, og Høyre har delvis gitt et glansbilde av virkningen som nok vil blekne mot virkelighetens harde realiteter. Til tross for at EØS-avtalen skal skape enhetlige regler for konkurranse i det nye Europa, er mye av teksten upresise og praksis vil måtte slipes mot virkeligheten. Særlig vanskelig er det å forutse hvordan fellesinstitusjonene mellom EF og EFTA vil virke, for ikke å snakke om domstolssystemet. Det er vanskelig å komme unna det inntrykk at ja-siden ganske konsekvent har tolket de fleste potensielle

tvilsområder mest mulig positivt for sitt syn. Økende konkurranse utenfra vil sette norsk næringsliv på en langt hardere prøve. Dette kan være både positivt - og negativt. Nok en gang sitter man igjen med inntrykket av at ja-siden ikke har bekymret seg nok over de negative følger. Usikkert er også Norges forhold til det fremtidige regelverk i EF, som vil stort sett må godta uten kanskje å ha fått gode nok muligheter til å påvirke det. Veto-retten eksisterer, likeledes retten til å be om tidsbestemte unntaksordninger som opphever de fire frihetene - såkalte «unntaksklausuler». Men det er bare i dette spesielle tilfeller at helt kan ut-

ses, og ja-folkene burde være oppgående nok til å fortelle det som det er. Norge kan vanskelig iverksette ensidig opphevelse av de fire frihetene uten å få harde mottiltak slengt i fjeset fra land som måtte bli rammet. Så var det nei-leiren. Ifølge dens mest artikuler-talemann er det liksom ikke måte på hvilke ulykker som nå vil ramme Norge. Ja, Sp.s Anne Enger Lahnstein greide faktisk ikke å finne en eneste fordel med EØS-avtalen da hun ble frittet ut om det i et avisintervju. Svartsyn stenger helt for alle forsøk på nyanseringer. At EØS skulle bli noe helvete for Norge er bare latterlig. En annen stor svakhet ved SVs og Senterpartiets argumentasjon i den to dager lange debatten er at de har latt som om alt kan

fortsette som før med den gamle handelsavtalen fra 1973. Men også her støter argumentasjonen mot en annen virkelighet. Handelsavtalen innebærer tollfrihet for industrivarer som basis-ingrediens. Men det er utformningen av rammeverket, tekniske handelshindringer og så videre, som utgjør fremtidens vanskeligste hindere for norsk næringsliv og eksport. Industrivarer er dessuten bare én av mange faktorer som vil fylle fremtidens handelssamkvem. Det er her EØS-avtalen kommer inn. Man kan heller ikke late som om alt vil være som før i det øyeblikk Norge, som det eneste landet i Vest-Europa, står utenfor en omfattende økonomisk samarbeidsavtale.

SV og Senterpartiet har vært flinke til å plukke ut svake sider ved EØS-avtalen. Man kan nesten si overflinke, fordi partiene konsekvent har valgt verste tolkning av regelverket og dermed har gravd seg ned i en negativisme og mangel på fremtidstro som vilte vært dødsstøt for nesten enhver annen næringsvirksomhet enn politikk. Budskapet synes å være: Her er det bare problemer, ingen muligheter. Det er naturligvis ikke riktig. Her vil bli masse muligheter for norsk industri - men motstykket er hardere konkurranse. GEIR SALVESEN

Russerne tar «Solo» i arrest

Russiske kystvaktfartøyer slepte i går Greenpeace-skipet «Solo» (i forgrunnen) gjennom Barentshavet til Murmansk, der mannskapet risikerer tiltale for å ha oppholdt seg ulovlig i russisk territorialfarvann. «Solo» ble bordet av kystvakter ved Novaja Semlja mandag. Greenpeace-aktivister ville undersøke kjernefysiske avfall i området. Foto: NTB/AP